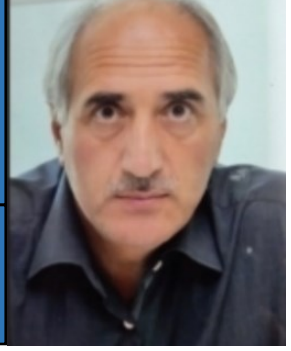

TURHAN NASIL ÇILDIRDI?

ŞABAN KUMCU

*Senin için ben ağlarım,
Benim için kim ağlasın..?*

Ahmet Hikmet Müftüoğlu, 20 Mart 1922 yılında yazdığı **Çağlayanlar** kitabının önsözünde şunları yazar:

“Ey Türk..! Bu satırları mazinin destanlarını, bugünün hicranlarını söyleyip, bir keman gibi inlemek için yazdım. Bu kemanı ana vatanın sinesinden yonttum. Tellerini kalbimin damarlarından çıkardım. İstedim ki bu sazın ahengini yalnız sen duyusun. Bu acıklı iniltiler yalnız sana dokunsun...”

...Çile çekmeyen varlığını duyamaz...Bundan sonra duy ve anla ki medeniyet denilen büyük gürültünün manası makinedir. Ve makineyi Avrupa'nın elinden aldığı zaman, senin ruhunun onunkinden daha asil, senin kalbinin onunkinden daha temiz olduğunu anlayacaksın.

....Kanatlı hercai menekşeler gibi kelekler, ekinlerin sessizliğinde uçuşurken bu kitapçıktan birkaç sayfa okunsun. O sırada çehrenizde parlayacak bir tatlı gülümseyiş, gözlerinizden akacak bir ılık yaş, çocuklarınızın hüznü ruhunda belki bir ışık, bir rahmet olur. ...Bu masallarla arzu ettim ki senin firuze ruhuna tatlı bir renk, altın kalbine parlak bir cila vereyim...”

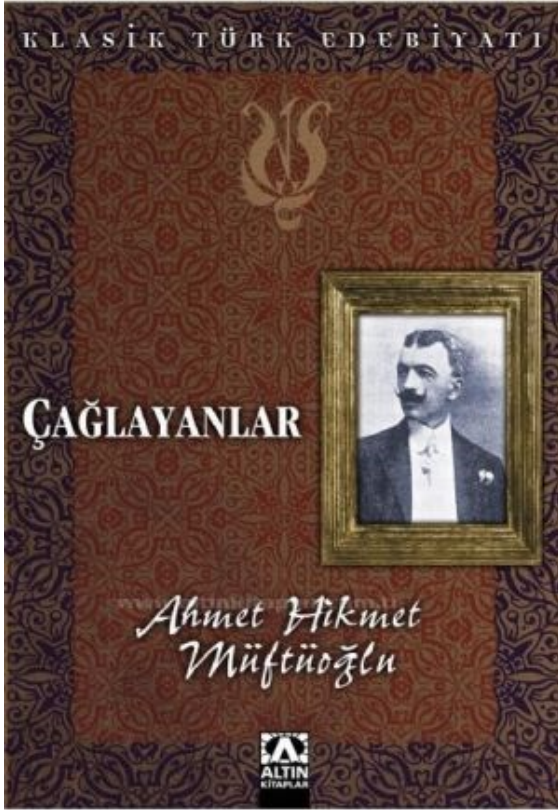
Ahmet Hikmet Müftüoğlu, “**Turhan Nasıl Çıldırdı**” hikâyesini 1922 yılında yazmıştır. *Turhan*’ın hikayesi, Osmanlı İmparatorluğu’nun cephelede aldığı yenilgilerden ve toprak kayıplarından sonra, İstanbul’un işgal edilmesiyle sonuçlanan kargaşada, milletimizin hafızasında derin izler bırakan hayal kırıklıklarının hikayesidir.

Turhan, büyük umutlarla ve içinde gizleyemediği sevinç ve coşkuyla *İskenderiye*’den bir vapurla, *Adalar Denizi* “*Ege*” üzerinden ana vatana, *İstanbul’a* “*Dersaadet’e, Payitahta*” doğru bir yolculuğa başlar. Çok heyecanlıdır. Yolculuk sırasında zihni berrak, beklentileri yüksek, sevinci doruğundadır. Gördüğü her şeyi hafızasına kaydeder. Hissettiklerini saf ve temiz duygularla günlüğüne not eder.

Turhan, daha yolculuğun ilk günlerinde gördüğü manzaralar karşısında, hayal kırıklığı yaşar. Çelişkilerle düşer. Derin düşüncelere dalar. Hayalleriyle hakikatler arasında bağlar kurmaya çalışır. Her karşılaştırmasında geriye dönüşler yapar... Bir yüzyıl içinde nereden nereye geldiğimizi hayalinde canlandırır. *Turhan*’ın milletine, memleketine, büyük Türk tarihine sınırsız sevgisi ve ihtişamlı dönemlere sonsuz hasreti vardır. Hayallerini yazarken heyecanlanır, ızdırabını ifade ederken, kelimeleri bir alev topuna döner. Sessiz çılgınlık atar. Ruhunda derin boşluklar oluşur. Hikâye boyunca *Turhan*’ın kelimeleri yüreğimizi yakar, boğazımız düğümlenir. Yazar, yaşadıklarını ruhunda hisseder, hissettirir.

Yazılarında edebi sanatlarla zenginleştirilmiş sanatkarane bir üslubu vardır. Cümlelerini teşbihler, tezatlar, fiziki ve ruhi tasvirler, ses tekrarları ve bolca istifade ettiği sıfatlarla süslenmiştir. Düz yazıları şiir gibidir. **Ömer Seyfettin** gibi, hikayelerinde milli duyguları, milli heyecanı dile getirmiş, berrak, sade, akıcı üslubu ve zevkli Türkçesiyle hikâye diline yeni bir ruh kazandırmıştır. Onun yazılarında Türkçemizin bütün güzelliğini ve

inceliğini görürüz. Seçtiği konular yerlidir. **Rumeli, Kafkas ve Anadolu Türklüğü'nün** yaşadığı dramlar ve *Osmanlı Devleti'nin* yıkılış dönemi onun yüreğini yaralamıştır.

Çağlayanlar kitabı, nezih hikayelerle doludur. “Ayşe Kızla Vato, Sümbül Kokusu, Üzümcü, Altın Ordu, Gözyaşı Çeşmesi” gibi birçok hikayesinde, duygularını en üst perdeden yaşar.

Ahmet Hikmet Müftüoğlu, *Türk Yurdu Cemiyeti* kurucularından ve *Türk Ocağı'nın* üyelerindendir. *Galatasaray Lisesi'nde* okumuş, *Muallim Naci'nin* talebesi olmuştur. Aynı okulda öğretmenlik yapmış, *Ahmet Haşim* ve *Hamdullah Suphi Tanrıöver'de* onun öğrencileri olmuştur.

Turhan'ın Günlüklerinden...

18 Nisan 1911 Cuma,

“Üç gündür Akdeniz'de dolaşıyorum. Türk bayrağı çekmiş bir gemiye rasgelmedim. Yunan bayrağı, İngiliz bayrağı, Fransız

bayrağı... **Nerede Oruç Gaziler, Turgut Reisler..? Barbaroslar, Piyaleler nerede...?**

Napolyon bir zaman **Akka'da** “Asya bir adam bekliyor...” Diye ayağını yere vurmuş. O adam..! Hani...? *O adam, o adam ben olacağım...!* Bu çeliği ben cilalayacağım. Bu peygamberler yurdunda, bu kahramanlar diyarında alimler, mucitler, zenginler yetiştireceğim...!”

Asya, İnsaniyetin ninesi Asya. *Asya'ya nur, Afrika'ya medeniyet, Türk'ün meşalesinden* uçacak. Türkeli'nin her bucağında mektepler, üniversiteler, müesseseler açılacak. Her vilayetin iklimine göre, birer, ikişer odalı taş veya tuğladan yapılmış evlerin planlarını sancaklara, kazalara gönderip, mimar ve müfettişler gezdirerek Türkeli'nde yaşayanlara inşaat tekniklerini öğreteceğim....

.....(Payitahta), İstanbul'a, bir İslam Türk kisvesi giydireceğim. Okullarıyla, bahçeleriyle, şadırvanlarıyla, sebilleriyle, camileriyle, kütüphaneleriyle, hamamlarıyla, saçaklı, nurlu, üstü kapalı geçitleriyle, taş yapı binalarıyla, yarış, ok, ata binilen meydanlarıyla, güreş, idman, nişan yurtlarıyla, tertipli, düzenli yazısıyla, danışma meclisleriyle, matbaalarıyla, kongre salonlarıyla, İslam dünyasının her tarafından gelecek talebelerin yurtlarıyla, hastaneleriyle, tiyatrolarıyla, musiki icra edilen konservatuarlarıyla, bankalarıyla, fabrikalarıyla, İslam ve Türk milletlerine ait müzeleriyle ; İslam ve Türk illerini bolluk, bereket merkezi yapacağım.”

Milletim, o dünkü boğa, bugün bir kaphumbağa olmuş. Onu hapishanesinden, eğreti hapishanesinden keder ve cehalet hapishanesinden kurtaracağım. Ona benliğini, ümidini, gururunu, efendiliğini, hakanlığını, keşif ve buluşçuluğunu iade edeceğim....

Artık güvertede kimse kalmamış, herkes birer ikişer kamaralarına çekilmişti. Gecenin ıssızlığıyla daha gür yükselen çarkların gürültüsü, daha tizleşen denizin hışırtsı arasında *Turhan'ın* gizli benliği, gizli hayaliyle karşı karşıya kalmıştı. Başını sandalyenin arkasına dayamış, gözlerini, kendisine pek yaklaşan koyu kurşuni göğe ve kendisine pek alışkan, yılışkan oynak yıldızlara dikmiş ve dalmış gitmişti. Rüyasında **Yavuz Sultan**

Selim'i gördü. Cuma namazını beraber kıldı. Büyük Hakan'ın huzuruna çıktı. “*Yazık ki cihan bir padişaha yetecek kadar büyük değildir*”, sözünü tekrar işitti. Titredi.

Turhan'ın babası Kara Memişoğlu Süleyman, Manisalıydı. Kardeşi Osman Çavuş'la 93 Moskof muharebesine katılmışlardı. Biri Kafkas cephesinde, diğeri Zağra'da bulunmuşlardı. Süleyman Kafkasya'da Ruslara esir düşmüş, hastalandığından dolayı memleketine dönememişti. Önce Moskova'ya sonra Kazan'a gitti. Orada Hemşinli bir ekmekçinin yanında çalıştı. Daha sonra kendi fırının açtı, İşlerini geliştirdi. Zengin bir Tatar'ın kızıyla evlendi. Biri kız, diğeri erkek iki çocuğu oldu. Erkeğin adı Turhan'dı. Çocuklarının eğitimine dikkat etti. Babası Turhan'ın yeteneğini ve hevesini görerek onu hukuk ve sosyal bilimler okuması için *Paris'e* gönderdi. Turhan tahsilini bitirince, babasının yanına döndü.

Turhan, büyük sözlü, büyük fikirli, hırslı bir gençti. Babası oğlunu tüccar, iş adamı yapmak istiyordu. Oğlunu ikna etmek için sarfettiği bütün emekler boşa gitti. Turhan'ın arzusu siyasetle uğraşmaktı. Milleti için, İslamiyet için yaşamak ve çalışmak istiyordu. Büyük bir nam bırakmak emelindeydi.

Bu ümit ateşi, bu iman nuru daima yüreğini, dimağını yakıyor, geceleri uykusunu kaçırıyordu. Gündüzleri elinde kitap, harita saatlerce çalışıyor ve düşünüyordu. *İslamlar, Türkler, Tatarlar* hakkında *Fransızca'da, Rusça'da, Türkçe'de* ne kadar kitap yazılmışsa hepsini okudu.

Türklerin, Tatarların, Müslümanların geçmişteki kuvvetini ve şimdiki zayıf hallerinin sebeplerini öğrendi. Rus yönetimindeki Tatarların milliyetlerini ve dinlerini yavaş yavaş unuttuklarını gördü. Kazan'da çalışmanın bir sonuç vermeyeceğini anladı. Amcası Kara Memişoğlu Osman Sultan'ın, şansı yaver gitmiş *Cava'da* hükümdar olmuştu. Onunla haberleşiyordu. Amcası Turhan'ı davet etti. Onun sayesinde Avrupa başkentlerini gezmeye başladı. Gezdiği şehirlerin müzelerinde, saraylarında, mabedlerinde İslamlara ve Türklere ait gördüğü levhaları, heykelleri, binaları kalbinde gittikçe alevlenen bir ateşle etraflıca inceledi, araştırdı.

Rusların 1293 savaşında Kars ve Plevne'den aldıkları topraklarımızdan Petrograd'da “Varşavski Vagzai” demiryolu istasyonu civarında inşa ettikleri kule, daima bir kin heykeli halinde Turhan'ın karşısında dikilirdi.

Viyana'da “Stefan Kilisesi'ne” kadar girmiş olan İslam düşmanlığını gösteren ve intikam hissini uyandıran kabartma taş levhaya nefretle baktı.

Şehremaneti Müzesi'nde Kara Mustafa Paşa'nın resmini ve bahtsız kumandana benzetilen, onunla kıyaslanan kesik kelle ve gömleği gördü.

Bosna Hersek Fatih Kasım Bey'in kılıcını. Sokullu Mehmet Paşa'nın üstünde *Esma-i Hüsnâ* hakkedilmiş tolgasını, *Türk bayraklarını, Siget, Petervaradin, Zenta* savaşlarının levhalarını bir başka müzede inceledi.

Avusturya'da siyah şarapla şampanyayı karıştırarak “**Türk kanı**” adını verdikleri içkiyi içenlerin keyfine düşmanca hislerle baktı.

Macarların mukaddes kabul ettikleri **Sent Etiyen “Sent İştvan”** tacının iç tarafında **Türk Kralı Geza** yazılı olduğunu ve hicretin beşinci yılından beri *Şark İmparatorlarının* Macarları Türk kabul ettiklerini öğrendi.

Peşte'deki Macar Müzesi'nde, Mohaç muharebesi esnasında **Macar Kralı Layoş'un** vefatını, **Belgrad** kuşatmasının tasvir eden levhaları, **Peşte'deki “Körüt” meydanında** ve **Zigetvar** kasabasındaki **Zirinyi** adına dikilen heykellerde Osmanlı bayraklarının hor ve hakir görülmüş, hakarete uğramış vaziyetini gördü.

Roma'da Sigistin Kilisesi'nde Haçlı savaşlarını gösteren tabloları hiç aşağılık duygusuna kapılmadan seyretti. **Fransa'da Galeri Ofis ve Galeri Pitti'deki** padişahlarımızın, serdarlarımızın yirmiye yakın tasvirini inceledi.

Venedik'te Doge (Doj) sarayında ve tersane müzesindeki deniz savaşlarımıza ait tablolar karşısında saatlerce daldı.

Paris'te Luxemburg Müzesi'nde "**Şerif'in Adaleti**" ismiyle bir sarıklı herifin dört kadını kestiğini tasvir eden ressam *Benjamin Constan*'ın tablosunu seyrederken, bu hayal mahsulü kin ve nefret telkin eden resimleri görünce titredi.

Paris'te "Envalid" kapısının önündeki **1. Abdülhamid** zamanında dökülüp *Cezayir'den* Fransızların ganimet olarak el koyup getirdikleri topları görmek istemedi.

Versailles Müzesi'ndeki *Kırım ve Cezayir* savaşlarına dair resimler ve eski elçilerimizin Paris'te kabullerine ait tabloları bu örnekler üzerinden değerlendirdi.

Almanya'da Heilbronn şehrinde iki buçuk asırdan beri her akşam saat beşte, Türk hücumuna karşı ikaz için klişelerde çalınan ve "**Türk çanı**" denilen çan sesini dinledi.

Sekiz yüz sene İslam nurunun parıldadığı İspanya'ya geçti. Endülüs hükümdarı 1. Abdurrahman tarafından inşa edilen ve bugün kiliseye çevrilen, eşi benzeri bulunmayan güzelliklerin, oymaların, nefis Kur'an hat yazılarının badanalarla kapatılan **1093 mermer sütunlu ve 19 kapılı Kurtuba Camii'nin** harabesini ziyaret edip, her nasılsa korunmuş mihrabının ihtişamı ve ruhaniyeti önünde secde etti.

Ahmet Hikmet Müftüoğlu

İşbiliye'de tahrip edilen **Elmansur Camii'nin** vahdetten (birlikten) bir nişane gibi kalan minaresine, "**Elkazaz**" yani *Elkasar* denilen *Arap sarayında*, harem ve elçi dairelerinin gözleri kamaştıran heybetine ve zarafetine hayran oldu.

Gırnata'da, Siyera Nevada dağların eteğinde, mütevazı ve sade bir cephe altında İslam Medeniyeti'nin nurunu, azametini ortaya çıkaran lacivertli, kırmızılı ve altın yaldızlı güzelliklerin, güneşin doğuşuyla bir cennet güzelliği halinde parladığı **Kaletü'lhamra** veya sadece **Elhamra** denilen saraya hayran oldu. Dört yüz sene önce, divanhanelerinde cihanın en derin alimlerinin, en yüksek şairlerinin, en büyük filozoflarının -ki hep Allah'ın birliğine inanan- Müslümanlardı.

Aslanlar avlusunda "Elbereke" denilen havuz başında **İbn-i Saraç** ailesinden İspanyolların boğazladıkları otuz altı kişinin kanlı başlarının bu havuz içine atıldıklarını gözünün önüne getirdi. İslam'ın hoşgörüsüyle karşılaştırınca; Hristiyan fanatizminin ne cehennemi bir çirkinliği olduğunu bir kere daha anladı. Sarayın eski güzelliği, zarafeti ve inceliğiyle, son zamanlarda İspanyollar tarafından yapılan tamiratın kabalığı dikkatinden kaçmadı.

Cihanda güzellikte eşi bulunmayan bu zarif mihrabın pirinçten yapılmış kapısının kilo ile satıldığını, İbn-i Saraç dairesinin oymalı kapılarının odun diye yakıldığını, bu süslerin kireçle kıyılmadan nasıl badana edildiğini, Katoliklerin kadir bilmezliğini düşündü ve kan ağladı.

Kastilya Kralı, zalim lakabıyla hatırlanan "Don Pedro'nun" sarayına davet ettiği Gırnata Hâkimi "**Ebu Said'i**" aç gözlülük yaparak, üstündeki mücevherler için şehit ettiğini, İslam emirinden çalıp bir müddet sonra bir İngiliz prensine verdiği yakuttan, İngiliz kraliçelerinin tacını süslediğini öğrendi.

Avrupa'dan sonra Fas'a, Cezayir'e Tunus'a Mısır'a gitti. Galip milletler tarafından Araplara yapılan işkenceleri gördü. *İskenderiye'den Bombay'a geçti.* Hint'teki İslam alemini inceledi. **Batavya'da amcası Osman Çavuş'un** yanına ulaştı. Onunla

günlerce bu konuları istişare etti. *Osman Çavuş*, çok bilgili değildi. Fakat edindiği tecrübeler ve yaşadığı maceralar onu olgun bir insan yapmıştı. Parlak zekâsı ve doğru muhakemesi vardı.

Turhan'a :

“–Oğlum, dedi. *İslam toplumları arasında Türkiye’den başka bağımsız bir devlet, Türklerden başka çalışkan, gayretli bir millet kalmadı. Dinin temeli, İslam’ın koruyucusu Türklerdir. İstanbul’a git, millettaşlarıyla çalış! İstedğin feyzi orada bulursun.!*

Turhan, Mısır üzerinden Dersaadet’e gitmeye karar verdi.

Vapur **Beyrut’a** uğradı. Orada kayıkçıların bile Fransızca konuştuklarına şaşıtı kaldı. **Gemi İzmir’e uğradı.** Orada altı saat kaldı. Bir araba ile şehrin içlerini gezdi. Servetiyle, camileriyle, çeşmeleriyle, tezgahlarıyla halis bir Türk yurdu olduğunu anladı.Turhan’ın bindiği Hidiviye vapuru, seher vakti **Dersaadet Limanı’na** girdi. Gümüşü süsten tüller altındaki muhteşem minareleriyle, muazzam kubbeleriyle İslamiyet’in payitahtı (başkenti) birden göründü. Tereddütler içinde bir hakikat gibi...

Ahur Kapı Feneri’nin önünden gemi yavaşça ilerlerken, **Turhan** güvertede seğirtiyor;

-İşte padişahının sarayı...

-İşte Sultanahmet...

-İşte Süleymaniye... Diyordu...

Ayasofya tarafına bakmak onun ismini anmak istemedi. Onun adını **“Hidayet Camii”** koydu. **Rusya’da, Paris’te** tanıdığı Türklerden, **Beyoğlu’nu, Boğaz’ı** öğrenmişti.

Rıhtıma çıktığı sırada, bu İslam başkentinin yerden bir avuç toprağını aldı. Ahdetmişti. Öptü. Yüzüne gözüne sürdü. Gümrükten çıktı. Bir arabaya bineceği sırada rıhtımda boylu boyunca kahvelerdeki meyhanelerdeki şapkaklı palikaryaları gördü. Şaşaladı. Utanmasaydı; **“yanlış olmasın” burası Dersaadet midir? Payitaht mıdır? Burası Türk başkenti midir...?”** Diye soracaktı.

O gün Miraç Kandil’inin bir gün sonrasındı. Küçüklüğünden beri, dini bir hürmetle icraatlarının hayranı olduğu **Yavuz’un** türbesini öğleden sonra ziyaret etmek istedi. Abdest aldı. Minimini En’am’ı Şerifi’ni cebine koydu. Bir araba ile **Sultan Selim Camii’ne** gitti. Caminin güzel ve yüksek avlusunun ötesine berisine yığılan toprak ve taş kümelerine ve bu ihmale canı sıkıldı. **Selim’in** dört halifeden sonra, İslam’ın en büyük hadimi olan o büyük **Selim’in** camii böyle bakımsız mı olmalıydı..?

Avlunun kenar setlerine dayandı. **Turhan’ın Haliç’e Eyüb’e, Sarayburnu’na** doğru süzülen bakışları dolaştı, döndü. **Yavuz’un** türbesinin eşiği önünde titredi ve yükseldi. Kahraman hünkâr ezeli tahtını bir **Tuğrul** mehabetiyle (yüceleri, yüksekleri seven, heybetli, güçlü, kuvvetli bir kuş) bu tepeye kurmuş, göklere yakın duruyordu.

Ruhani cazibe Turhan’ı türbeye çekti. Yüreği çarparak kapıyı itti. Kapalıydı. Türbedarı aradı. Bulamadı. Düşündü :

-Garip! Kandil günü, Miraç günü bu türbe ziyaret edilmez mi? Müslümanları birleştirmek için perişan olmakla iftihar eden Halife-i İslam’a hürmet bu mudur..? Hadim-ül Haremeyn’e hizmet bu mudur..?

Naçar pencereye başını dayadı. Tozlanmış camların arkasından secde eden ruhuyla mezarın önünde ürperme, hayranlık ve saygıyla durdu. Büyük, heybetli, beyaz örtülü sandukanın etrafına sedef kakmalı bir parmaklık çevrilmişti. Sedef parçaları dargın birer göz gibi pırıldıyordu. Bu sadelikte azamet vardı. Baş taraftaki uzun kavuğun üstüne burmalı bir sarık sarılmış ve ucu yan tarafa sarkıtılmış, sarığın üstünden kavuğun al tepesi bir şule kızılığında fırlamıştı.

Baş ve ayak uçlarına tesadüf eden büyük iki pirinç şamdanın mumlarının üstüne geçirilen yaldızlı külahların üzerinden kayarak kubbeye asılı avizenin billurlarına aksedip ayrılan ikindi güneşi titreyen, dönen, uçan yine konan yeşil, sarı mor damla damla ışıklarıyla bu sade, gösterisiz türbeye uhrevi bir feyiz, cennete benzeyen bir ihtişam veriyordu. Burası sade ve mağrur milletin, sade ve mağrur vicdanın timsaliydi.

Turhan türbeye baktı... Feyze baktı...
Nura baktı...

Ateş kesilir geçse saba gülşenimizden,
mısrasının ihtişamını bir kere daha anladı.

*Ey nur-i zatı lem'a ca'ı muvahhidin,
Ey Mushaf-ı muhabbet-i canan-ı
mü'minin'
Maksad senin rızayı şerifindir. Ey Şefi!
Diğer tarika kılmadım it'abı
müslimin..!
Eyle Selim'i bendene şefkati şefaati et!
Ey şaf-i gıruh-i günahkâr-u müzribin.*

**Büyük hakan, büyük şair, Yavuz Sultan
Selim'in, Nat-ı Şerifi'ni hatırladı. Resulullah'a
karşı bu samimi bağlılığın, bu azametli
yalvarmanın huzurunda Turhan erimiş
gitmişti.** Türbenin, lacivert zemin üstüne
kırmızı beyaz çiçekli halısına gözleriyle,
ruhuyla yüz sürdü. Mushaf'ını çıkardı.
Yavuz'un mübarek ruhuna bir **Sure-i Feth**
tilavet etti. Sandukanın etrafındaki rahleler
üstünde açık duran birkaç **Kur'an'ı Kerim'i**, o
mübarek ruhun açılmış kanatları sandı.
Saygıyla türbenin demir parmaklıklarını
öperken, milletin sukutunu, değerini
kaybedişini düşündü. Kalben feryad etti. **Selim.**
Selim..!

*Çekip kılıcını yüksel, mezar- pakinden
Nezare sal yine bu safilene bir nevbet..!*
Dedi çıktı.

Sultan Selim Camii'nde ikinci
namazını kıldı. Kalbi mağrur, dimağı münevver
olduğu halde otele döndüğü zaman “ bu hasta
adam varislerinin birer birer kuruyup yok
olacaklarını göreceksin ve ondan sonra.....yine
yaşayacaksın....” Dedi.

**Turhan, İstanbul'da ilk tatil gününü
Halife'nin Cuma Alayı'nın seyretmeye ayırdı.**
Bu manzaradan, bu ihtişamdan gönlü gurur ve
sürurla doldu. **Türk Ocağı'ndan** dostlar
edinmeye, üniversitede derslere dinleyici olarak
girişiyor, hocalarla sohbet ediyor, gazete
yöneticileriyle görüşüyor, **İslamlık, Türklük**
hakkındaki fikirlerini hükümetin ileri gelen
alimleri ve memurlarıyla tartışıyordu. Kendisi
gibi düşünenlerde gayret yoktu. Gayretli

olanlar, onun ateşini yakıcı zararlı buluyor, daha
zamanı gelmedi diyorlardı.

O şimdi her şeye köpürüyordu.
Bankalarda, şirketlerde **Fransızca** işlemlere,
subaylarda **Almanca** tekerlemelere,
denizcilerde **İngilizce** tavırlara, tekkelerde
Farisi münacatlara isyan ediyordu. Dikkat etti.
*Bu Türk başkentinde ticaret aleminde yalnız
Türkçe bilen bir Türk iş bulamıyor, aç
kalyordu.* Yalnız **Fransızca** bilen bir yabancı
her zaman başarıyor, refah içinde yaşıyordu.
Avrupa'da eğitimini tamamlamış bir arkadaşı
hükümetin resmi bankasına girmek istemiş ve
Rumca bilmediğinden reddedilmişti. Halbuki
aynı bankada **Türkçe** konuşamayan pek çok
memur ve memure vardı.

Turhan sokakta, duvarlarda ve
camekanlarda, dükkanların üstlerindeki
Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca hatta
Rusça ilanlara, yazılı kâğıt parçalarına,
reklamlara bakar ; “*Yarabbi*” bu memlekette bir
zabıta bir belediye, bir yayın düzenlemesi yok
mu diye feryad ederdi..? Bu hallere isyan eder,
kalın bastonunu kavrar, polis müdürüne,
yayınevi müdürlerine gider baştan savulurdu.
Gazeteler makaleler yazar sansür edilirdi.
Büyük makamlara dilekçeler yazar “*muhafaza*”
kaydıyla evrak odalarına gönderilirdi.
Buralarda başarılı olamayınca dil okullarından
birinde öğretmen oldu. Bir müddet sonra,
talebeyi dersten başka şeylerle meşgul etmekle
suçlandı. Görevinden istifa etmek zorunda
kaldı.

Nihayet son bir tecrübeye daha kalkıştı.
Babasına mektup yazdı., Rusya'daki emlağını
satıp, işlerini tasfiye edip, elde edeceği önemli
miktardaki nakit ile **İstanbul'a** gelmesini istedi.
Bu parayla modern ve ulvi bir okul açacak,
öğrenciye dini ve milli terbiye, teknik ve
uygulamalı eğitim verecek, girişimci ve
yeterlilik sahibi, imanlı, becerikli, yılmaz ve
yorulmaz gençler yetiştirecekti. Aynı zamanda
bir şirket kuracak, memleketini ve soydaşlarını
yuvarlanmak üzere oldukları uçurumun
derinliğinden haberdar etmek için bir gazete
çıkarcaktı. Bu gazetenin merkezinde bir
konferans, bir konser bir de çalışma, okuma
salonu kuracaktı.

**Dilimizin, imlamızın düzelmesine
çareler arayacak, bir milli eğitim teşkilatı
kuracaktı.** **Turhan'in** evinin duvarları İslam ve

Türk hakanlarının resimleri, ayetler, hadisler ve Türk şairlerinin şiirleriyle süslüydü. Yazı odasının kapısının önünde : “*Ey iman edenler, sabrediniz, düşmanlara metanet gösteriniz, birleşiniz ve Allah’tan korkunuz ki felah bulasınız..*” Bir duvarda ; “*Benim ümmetim tek vücut gibidir.*” Salonun köşesindeki rafın üstünde kenarları süslemelerle çerçeveli, **Namık Kemal’in “Vaveylası”** yazılmış bulunuyordu.

Bu memlekette ne kızlar ne erkekler dini ve milli terbiye görüyorlar. Geleneklerini unutmuşlar, *İtalyan* okulunda okuyan *İtalyan*, *İngiliz* kolejinde eğitim görenler *İngiliz*, *Fransız* terbiyesi görenler *Fransız* oluyorlar. *Zehra’nın* eğitimi de bir yabancı okuldaydı. Konferanslarıma en düzenli olarak devam eden *Zehra* idi. Bu kızı fikrime, emelime ortak olacak sandım. Aldandım. *Zehra’nın* aklına, irfanına itimat ettim. Terbiyenin zekaya galip geleceğine ihtimal vermedim. Çünkü onu seviyordum.

Turhan bunları itiraf ederken ağlamaya başladı. Bu zayıflığından kendisi de utandı. Göz yaşlarını sildi. Evliliğimizden sonra, kasabalarda, ilçelerde beraberce konferanslar vermek için bir iki sene *Anadolu’da* gezmek istediğimi söyledim.

Önce kabul etti. Sonra bu geziden önce *Avrupa’ya* gitmek istediğini itiraf etti. Kendisine kaybedecek vaktimiz olmadığını, vatanın fedakâr, azimli gençlere muhtaç olduğunu anlattım. Yalvardım, yakardım.

“*Sen kafayı bozmuşsun*” dedi. Ertesi gün *Türk Ocağı’ndan* birlikte çıktık. Fikrini yazıyla bildireceğini söyledi. Ve benden ayrılmak istedi. *Beyoğlu’na* gidip beyaz patiska vesaire alacağını söyledi. Böyle şeyleri *Tülbentçi Muhittin Efendi’den* almak mümkünken *Beyoğlu’na* çıkmanın günah olduğunu söyledim. Bu haklı serzenişime; “*sen böyle küçük şeylerle uğraşa uğraşa çıldıracaksın Turhan..!*” Dedi. Hışım la yanım dan ayrıldı...

Küçük şeyler... Fakat asırlardan beri böyle küçük şeyler bir araya toplana toplana pek büyük bir şey oldu. Başımıza çöktü. Bizi ezdi. Pencereden başını çıkarıp dışarı baktı. Evlerin yapılarındaki duygusuzluğa, milliyetsizliğe, biçimsizliğe, kişiliksizliğe üzüldü. **Benlik olmayınca varlık olmaz. Millet**

sanatkâr olacak. Sanatında Türk damgasını, Türk usulünü, şahsiyetini gösterecek..! Millet zengin olacak. Dağlardan, yaylalardan, derelerden, denizlerden, sokaklardan, saraylardan, konaklardan, evlerden, kulübelere, döşemelerden, halılardan, elbiselerden, yüzlerden bir Türk kültürü bir İslam kültürü parlayacak.

Bir İslam Türk sanatı, medeniyeti taşıyacak... Bunları hep ben yapacağım... **Yahut bu duygusuz, gönülsüz, haysiyetsiz, muhabbetsiz, vatansız sürü arasında yaşamayacağım.** Öleceğim...! *Kara Memişoğlu Turhan* köpürmüş, bağırırken elini göğsüne, alınına vuruyor, kalkıyor, oturuyordu. Gözleri fırlamış, dudakları morarmıştı. Elleri titriyor, sesi boğuluyordu.

Turhan, mütemadiyen babasına, amcasına mektuplar yazıyor, birinin ticaretini, diğerinin hükümetini bırakıp **İstanbul’a** gelmelerini istiyordu. Kendisiyle beraber ya *İstanbul’da* ya da Türk ilinin bir köşesinde teknik ve bilim okulları açmak özel bir danışma kurulu oluşturmak, bir gazete çıkarmak, bir büyük *Türkçe* sözlük yazmak, zengin ailesinin Türkiye’de fabrikalar açmasını sağlamak istiyordu. Babası onunu ruh sağlığının bozulduğunu anlamış, hemen *Rusya’ya* geri dönmesini yazıyor. Amcası nasihatler veriyordu.

Turhan, milletin uyuşukluğundan, hükümetin ihmalinden, dini ve milli terbiyeye itina gösterilmediğinden şikâyet eden şiddetli tonda bir konferans verdi. Ertesi gün, beş sivil polis evini bastı. **Turhan** karşı geldi. Bu sırada *Boşnak* bir polisten de bir tokat yedi. Kitaplarını, sandıklarını karıştırdılar, kağıtlarını aldılar. Bir hafta tutukladılar. Bu darbe, bu ateşli ruhu bütün bütün alevlendirdi. Evine döndüğünde penceresini açtı. Bahar her tarafı renklere, kokulara bürümüşü. Pencereden başını çıkardı. Karşık bahçede, erik, kiraz, elma ağaçları beyaz pembe çiçeklerini açmış, serçeler cıvıldaşıp uçuşuyorlardı. Birden feryad etti...

“Leylekler gelmeyin, serçeler uçmayın, çiçekler açmayın..! Burada bahar yoktur. Güneş sarı bir gölgedir. Yeşil otlar toprağın küfüdür. Sıcak rüzgâr cehennem nefesidir. Kır langıçlar..’ Hangi evin saçığına konsanız oradakilerin aklarını, inleyişlerini

işiteceksiniz. Hangi ocağın üstünde tüneseniz onu sönmüş bulacaksınız. Her tarafta kara hayaletler geziyor...Ya rab! Ya Rab! Yurdumu ahirette olsun bana düşmansız göster..!

Turhan artık kimseyle görüşmüyor, gündüzleri sokağa çıkmıyor, yemiyor, uyumuyor, eriyordu. Sakalı uzamış, saçları yağlanmış, geceleri karanlıklarda تنها sokaklarda geziyor, en ziyade loş *Yeraltı Camii'ne* gidiyor, bir köşede kalbini sadece Allah'a yöneltiyor saatlerce düşünüyordu. Bazen kendi kendine söyleniyordu.

Bir gece sabaha kadar sokaklarda hayalet gibi gezindi. Ortalık ağarırken **kendisini Sultan Selim Camii'nin** avlusunda buldu. Yüksekten alacakaranlıkta bir haydut gibi kuşku, ürpermeler içinde uyuyan *Fener'e, Beyoğlu'na baktı. Titredi... Türbenin dışında durdu, düşündü... Caminin etrafında dolaştı, inledi...* Bir küçük kapıyı itti. Minarenin merdivenleri gözükte. Ağır ağır çıktı. Son şerefeye gelmişti. Etrafı karanlık derinlikleri dinledi. Yükseklerde ve uzaklarda birer ikişer yıldızlar söndükçe kuytuluklarda horoz sesleri ağlıyordu..!

Boğaz'ı, Çamlıca'yı, Sarayburnu'nu, Kağıthane sırtlarını, Eyüp serviliklerini süzdü süzdü... Onlara titremeden gözleriyle ve ruhıyla veda etti. Şerefelerin korkuluğunun üstüne çıktı. Bir kartal gibi göğsünü gerdi. Kollarını açar açmaz boşluğa yuvarlandı.

Civar halk sabah namazına geldikleri zaman şadırvanın önünde parçalanmış bir ceset buldular. Hüviyetini anlamak için ceplerini aradılar. Şöyle bir kâğıt çıktı.

“Ey Yavuz...! Milletimin selameti için yalvaracaktım. Ayaklarına kapanmak için sana yükselmek istedim. Yarı yolda gözlerim karardı. Sendeledim ve düştüm. Allah günahımı affetsin...”

Türkiye'nin o günlerde içinde bulunduğu durumu bir Türk gencinin yürek burkan kelimelerinden okuyup ızdırıp çekiyoruz. Turhan'ın geçmişe ve geleceğe dair kurduğu hayallerin *nasıl* bir bir yok olduğunu, *“vatan ve millet”* sevgisiyle dolu olan bir gencin, *nasıl* hayal kırıklığına uğradığını gözyaşlarıyla okuyoruz.

Turhan, devletimizin çöküşünün başladığı ve sosyal hayatın yozlaştığı, *Devlet-i Aliye'nin* başkentinde; *“Dersaadet”de* ruhuna elem veren toplum manzaralarını ciğeri yana yana anlatır. Turhan'ın hikayesi, tüylerimizi diken diken eder. İşgal yılları milletimizin *“ya devlet başa ya kuzgun leşe”* dediği dönemlerdir. *Turhan'ı* okurken, hafızamız bizi **Namık Kemal'in**, bir ateş topu gibi yüreklerimize düşen **“Hürriyet Kasidesi”ne** götürüyor...

.....
*Hakir olduysa millet, şanına noksan gelir sanma,
Yere düşmekle cevher, sakıt olmaz kadr-ü kıymetten*

*Vucudun kim hamir-i mayesi hak-i vatandandır
Ne gam rah-ı vatanda hak olursa cevri-ü mihnetten*

.....
*Felek her türlü esbab-ı cefasın toplansın gelsin
Dönersem kahpeyim millet yolunda azimetten*

.....
*Vatan bi-vefa nazende-i tannaze dönmüş kim
Ayırmaz sadıkan-ı aşkını alam-ı gurbetten*

.....
*Ne yar-ı can imişsin ah ey ümmid-i istikbal
Cihanı sensin azad eyleyen bin yes-ü mihnetten*

Namık Kemal